

nekoherentnost knjige kao i na druge propuste.

Tomislav Žigmanov

Ivan Andrašić, *Izgradnja kuća nabijača u Sonti u XX. stoljeću*, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Subotica, 2010., 85 str.

Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, u opisu svoje djelatnosti, u nizu svojih poslanja na području širokog spektra kulture i kulturnih zbivanja, ima zadatak, među ostalim, raditi i na prezervaciji ili očuvanju kulturne baštine Hrvata u Vojvodini. Jedan od važnijih zadataka u tome segmentu misije Zavoda jest zasigurno i rad na području etnografije, te je u svojoj nakladničkoj djelatnosti objavio prvu knjigu u ediciji *Prinosi za etnografska istraživanja* pod naslovom *Izgradnja kuća nabijača u Sonti u XX. stoljeću* autora Ivana Andrašića. Stručnu pomoć kao recenzentica pružila je etnologinja Sanja Lončar čiji se prinos vidi u stručnoj redakaturi Andrašićeva rukopisa kao i vodstvu pri izboru kako vrijedne etnografske građe, tako i u detaljima, poput opremanja s pratećim fotografijama.

Verba volant, scriba manent stara je latinska izreka, kojom i danas potvrđujemo kako riječ odlazi u zrak, zaboravi se, a samo ono zapisano u knjizi ostaje, i postaje trajna vrijednost. U tom smislu, autor je ovom knjigom, uz pomoć kazivača, čiji popis donosi na kraju knjige (str. 82-83), uspio sačuvati jedan dio neprocjenjivog kulturnog nasljeđa Hrvata u Vojvodini. Naime, Andrašić je gotovo u potpunosti uspio rekonstruirati kulturu izgradnje kuća nabijača u Sonti tijekom XX. stoljeća. Knjiga, odnosno istraživanje, iako naizgled vrlo uskog područja, ipak obuhvaća vrlo širok dijapazon etnoloških tema te donosi hvalevrijedne podatke. Preciznije rečeno, područje kojim se Andrašić bavi je složeno – u užem smislu to je kultura gradnje kuća nabijača, a u širem pogledu autor, osim radova na kući, pojam kuće shvaća i šire, te se izgradnja kuće završava u objektima koji se nalaze pokraj kuće, primjerice skladišta, bunari itd. Ovom knjigom Zavod je učinio i veliki pomak u memoriranju kulturne tradicije ovdašnjih Šokaca, koji su, kada je riječ o publikacijama, do sada bila podzastupljeni, za razliku od tema koje su vezane uz bunjevačke i srijemske Hrvate.

Glavno poglavlje knjige, naslovljeno *Izgradnja kuća nabijača* (str. 9-67), ima sljedeće veće cjeline koje, u vremenskom smislu, prate tijek izgradnje ovih kuća: *Povijesno-socijalne činjenice i okolnosti* (str. 11-12), *Nabijanje zidova* (str. 13-16), *Drvodjeljski i kovački poslovi u gradnji kuće nabijače* (str. 17-22), *Postavljanje trščanoga krova* (str. 23-25), *Zidarski poslovi na kući nabijači* (str. 26-28), *Krećanje kuće nabijače* (str. 29-30), *Tišljerski poslovi na uređenju kuće nabijače* (str. 31-38), *Molovanje u drugoj*

polovici XX. stoljeća (str. 39-50), *Uređivanje fasade kuće nabijače* (str. 51-53), *Dvor* (avlija) – *prostor iza kuće nabijače* (str. 54-56), *Bedem, ograda, taraba, plot, latež kao načini ograđivanja* (str. 57-58), *Drvodjeljski poslovi na okućnici* (str. 59-61), *Kopanje bunara* (str. 62-68). Posebno je zanimljiv pristup oblikovanju teksta koji, pisan na standardnom hrvatskom jeziku, koristi dijelom i mjesni govor bačkih Šokaca, čime se dodatno obogaćuje sadržaj knjige. Njegovom razumijevanju pridonosi kvalitetno urađen *Rječnik manje poznatih riječi* (str. 69-78) na kraju knjige.

Ivan Andrašić glede izgradnje kuće nabijače donosi pregled svih poslova koji prate izgradnju ovog objekta od samoga početka pa do završnog opremanja prije stanovanja. To podrazumijeva način izgradnje temelja, zidova, krovišta, vratiju, prozora, pa sve do ukrašavanja, tj. ličenja zidnih površina. Ono što predstavlja veliko bogatstvo ovoga rada jest što autor i njegovi kazivači osim tehničkih pojedinosti donose i naracije koje omogućuju uvid u društveno-socijalni milje mjesta Sonte. Govori se tako i o društvenih promjenama, podjeli poslova, o ekonomskim mijenama i, što je vrlo značajno, ukazuje se na ekonomsku raslojenost stanovništva kada se govori o ekonomskoj moći pojedinih slojeva ljudi pri korištenju materijala za izgradnju.

Zanimljivo je pitanje u etnologiji i podjela poslova po životnoj dobi i po spolu, a autor donosi vrlo zanimljive informacije o tome što su ženski a što muški poslovi, što u kojem trenutku rade žene i u kojem vremenu njihovo područje postaje važnije, što se vidi na primjeru unutarnjeg uređenja kuća, gdje su djeca i kakva je njihova uloga.

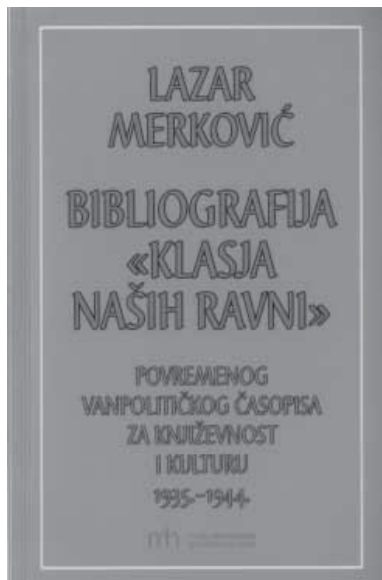
Isto je tako zanimljivo pratiti i kronološki rast ekonomskih mogućnosti stanovništva, zatim promjene koje takav rast uzrokuju, što za izgradnju kuća konkretno posljedično donosi pojava novčarskih kredita, mogućnost korištenja suvremenije tehnologije i materijala i, u konačnici, nestanak kuća nabijača. To onda znači da izgradnja kuća nabijača ima svoje i mjesto i vrijeme, kao što je danas neka druga gradnja odgovor na sadašnje prilike.

Jedan od vrlo značajnih doprinosa ove publikacije jest njezino bogatstvo slikovnim materijalom. Ovim se načinom, naime, opis riječju dodatno konkretizira slikom, koja ipak po sebi govori tisuću riječi. Stoga objavljene fotografije kao ilustracije za tekstualni sadržaj predstavljaju pravo bogatstvo, osobito kada je riječ o objektima koji više ne postoje. Na taj način Ivan Andrašić je ovom knjigom dio kulturnog nasljeđa kod Šokaca u Sonti trajno sačuvao u kulturnoj memoriji. Ona će zacijelo nadahnjivati buduće generacije i ispuniti, još uvijek, prazan prostor našega kulturnog identiteta, koji je danas usto itekako prevaren, jer nam se nemilosrdno tuđe vrijednosti predstavljaju zanimljivim, a sama pomisao da nam tuđe nije zanimljivo čini nas nezanimljivima. U tom pogledu itekako je bitno pokazati današnjici bogatstvo vlastite kulture i veličinu koja se krije u našoj povijesti, ne bismo li tako mogli bolje vrednovati sadašnjost. Iako knjiga nije etnološka publikacija, ona je veoma vrijedan etnografski zapis jednog segmenta kulturne baštine Hrvata u Vojvodini, koja čeka dalju obradbu. Danas je potrebno zaviriti u tuđa sjećanja i, doslovno, u tuđe dvorište, poučak je Ivana Andrašića, jer vrijeme će izbrisati i kuće

i salaše, a dužnost je sadašnje generacije ostaviti o tomu pisani trag.

Filip Čeliković

Lazar Merković, *Bibliografija „Klasja naših ravni“, povremenog vanpolitičkog časopisa za književnost i kulturu : 1935-1944.*, Ogranak Matice hrvatske, Subotica 2010., str. 72.

Nakon što su objavljene bibliografije časopisa za „književnost, umetnost i društvena pitanja“ *Rukovet* (Lazar Merković, „Bibliografija časopisa „Rukovet“ maj 1955 – april 1990“, *Rukovet*, br. 5, Subotica, 1990.) i crkveno-narodnoga kalendara *Subotička Danica* (I. Prčić mlađi, B. Gabrić, *Bibliografija kalendara „Subotička Danica“ 1971–1972. i 1984–1993. god.*, Institut „Ivan Antunović“, Subotica, 1994.), ovo je tek treća po redu bibliografija jedne hrvatske periodične tiskovine iz Vojvodine. Bibliografiju časopisa *Klasje naših ravni*,

i to za razdoblje njegovoga prvog tečaja – od 1935. do 1944. godine, sačinio je najplodniji živući bibliograf Hrvata u Vojvodini Lazar Merković.

Kada je riječ o naznačenim malobrojnim bibliografijama periodike u Hrvata u Podunavlju, valja ovdje istaknuti kako su oni, za razliku od drugih dijelova hrvatskoga naroda ali i drugih nacionalnih zajednica s kojima žive, znatno kasnije pristupili radu na bibliografskoj obradbi vlastitoga književnog i uopće kulturnog naslijeđa. Konkretno govoreći, na ovim prostorima izrada bibliografija među Hrvatima počinje tek sredinom prve polovice XX. stoljeća. Glavni razlog je tomu što je tek u to vrijeme došlo do snažnijega i svestranijeg, sustavnog i znanstveno utemeljenog pristupa u istraživanjima povijesti regionalne književnosti, kulturne baštine i povijesti podunavskih Hrvata. Nije također nevažna ni činjenica što su se ta pionirska nastojanja u to vrijeme odvijala izvan prikladnih znanstvenih, prosvjetnih ili bibliotečnih ustanova, u često nepovoljnim društvenim i političkim prilikama, a bila su djelo nekoliko učenih pojedinaca (npr. Matija Evetović, Josip Andrić, Petar Pekić, Albe Šokčić, Ive Prčić...).

Koncem XX. i početkom XXI. stoljeća, pak, bibliografska nastojanja u vođanskih Hrvata postupno se razvijaju – smjeraju one i k obradbi periodike, ali se u daleko većem broju objavljuju bibliografije istaknutih kulturnih, znanstvenih i književnih djelatnika – no, broj je bibliografskih radnji još uvijek posve skroman, to jest nedostatan, a razlozi su isti: nepostojanje prikladnih institucija. I Lazar Merković sačinio je i ovaj bibliografski uradak izvan bilo kakve stručne